

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่านไม่ว่าจะเป็นภาษาแม่หรือภาษาต่างประเทศก็ตาม หมายถึงกระบวนการสื่อความหมายระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน และในขณะที่อ่านจะมีปฏิสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างภาษาและความคิดเกิดขึ้น (สมุทฺร เชนเซาวิช 2530: 10) การอ่านมิได้มีความหมายเพียงแต่สามารถจำตัวอักษรหรืออ่านออกเสียงได้เท่านั้น แต่การอ่านยังเป็นกระบวนการที่ต้องการความสามารถหลายด้านด้วยกัน เริ่มตั้งแต่การรับรู้คำ การเข้าใจความคิด วัตถุประสงค์ หรือความตั้งใจของผู้เขียน ตลอดจนการติดตามเค้าโครงเรื่องของข้อความที่อ่านได้ นั่นคือ นอกจากจะเข้าใจเรื่องที่อ่านหรือเข้าใจความคิดของผู้เขียนแล้ว ยังต้องสามารถแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบความคิดได้ ผู้อ่านจะต้องแสดงพฤติกรรมร่วมไปด้วยในขณะที่อ่านเช่น คิดคล้อยตามหรือโต้แย้ง เป็นต้น นอกจากนี้ผู้อ่านจะต้องนำความหมายจากข้อความที่อ่านไปสร้างเป็นความคิดใหม่ได้ และใช้ให้เป็นประโยชน์เหมาะสมกับความต้องการของตนเองให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (Gray 1984: 40; ฟิลน์ น้อยแสงศรี 2531: 13)

สำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยนั้น ทักษะการอ่านมีความสำคัญมากที่สุด (กาญจนาวลัย ชุ่มใจ 2525: 1) จะเห็นได้จากหลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษไม่ว่าระดับมัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษา ทุกหลักสูตรจะเน้นด้านการอ่าน ในหลักสูตรมัศึกษานั้นจุดมุ่งหมายในการสอนอ่านภาษาอังกฤษจะเน้นหนักในด้านความเข้าใจในการอ่าน (reading comprehension) เป็นประการสำคัญ (ฟิลน์ น้อยแสงศรี 2531: 255) และความเข้าใจในการอ่านนั้นประกอบด้วยองค์ประกอบด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ (Frost 1976: 43)

1. องค์ประกอบในการเรียบเรียงถ้อยคำ (verbal factor) หมายถึงความสามารถในการเชื่อมโยงความหมายของคำต่าง ๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นความสามารถในการเข้าใจรายละเอียดของประโยคย่อย ๆ และสามารถจัดลำดับคำหรือข้อความได้
2. องค์ประกอบด้านคำและความหมายของคำ (word factor) หมายถึงความสามารถในการใช้คำได้อย่างคล่องแคล่วและถูกต้องตามความหมายเหมาะสมตามหลักไวยากรณ์

3. องค์ประกอบด้านการสรุปที่เป็นเหตุเป็นผล (abstract reasoning) หมายถึงความสามารถที่จะสรุปเหตุผลที่เป็นนามธรรมจากตัวอักษรที่ปรากฏในข้อความได้อาจเรียกได้ว่าเป็นการสังเคราะห์ใจความสำคัญของข้อความนั้น

การอ่านเอาเรื่องหรือการอ่านเพื่อความเข้าใจนั้นอาศัยทักษะที่สำคัญ ได้แก่ ความสามารถในการจับสาระสำคัญของข้อความที่อ่าน และไม่ว่าจะเป็นการอ่านหนังสือพิมพ์ วารสาร หรือหนังสือวิชาการต่าง ๆ ผู้อ่านจะต้องพยายามค้นหาสาระสำคัญก่อนที่จะเข้าใจรายละเอียดของเรื่องต่อไป นั่นคือ ผู้อ่านจะต้องมีความสามารถในการแยกแยะสาระสำคัญของเรื่องได้ (Tay 1979 อ้างถึงใน พัชนี สรรบูรณารักษ์ และ วาวแวว โรงสะอาด 2524: 12) ในสถานการณ์การเรียนรู้นั้น ผู้เรียนมักจะประสบปัญหาในการแยกแยะระหว่าง สาระสำคัญ (main ideas) และส่วนที่เป็นสาระย่อย ๆ (minor ideas) ของเรื่องที่อ่าน ผู้เขียนจึงแก้ปัญหานี้โดยการจัดความคิดรวบยอดไว้ด้วยการใช้การชี้แนะ (cueing) (Proger 1970: 28) การชี้แนะเป็นการให้ร่องรอยเพื่อนำให้ผู้อ่านเห็นชัดเจนว่าเป็นสาระสำคัญ (ไพโรจน์ เบาลใจ 2520: 20) เป็นสิ่งที่ช่วยจำกัดขอบเขตของเนื้อหาและนำไปสู่การพิจารณา ขึ้นพื้นฐานในการจำแนกเนื้อหาสิ่งที่ต้องการทราบ (Salomon 1979) การชี้แนะเพื่อนำสาระสำคัญมีหลายรูปแบบ เช่น การขีดเส้นใต้ การพิมพ์ด้วยตัวพิมพ์หนา ตัวพิมพ์ใหญ่ หรือการใช้สีที่แตกต่างในส่วนที่สำคัญ (Leith 1966: 50-51) การตั้งคำถาม การใช้เครื่องหมาย ลายเส้น การใช้ลูกศรชี้ และเสียงดนตรี เป็นต้น (Dwyer 1978: 160)

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการชี้แนะเพื่อนำสาระสำคัญของเนื้อหา ที่มีผลต่อการอ่านมี ปรากฏอยู่หลายเรื่อง เช่น งานวิจัยของ ผ่องใส ศรีสำราญ (2521: 53) ได้ศึกษา การจัดรูปแบบของบทความเกี่ยวกับการวางแผนและตัวอักษรที่มีผลต่อการอ่านโดยศึกษากับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 160 คน พบว่า การเน้นตัวอักษรเป็นตัวเข้มเฉพาะ ส่วนสาระสำคัญ ส่งผลต่อความเข้าใจในการอ่านเนื้อเรื่องสูงกว่าการไม่เน้นตัวอักษรเป็นตัวเข้มในส่วนสาระสำคัญ ส่วนไพบูลย์ เพิ่มพูล (2524: 49-51) ได้ศึกษาเปรียบเทียบ ความเข้าใจในการอ่านหนังสือแบบเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่อาศัยการเพิ่มจำนวนเครื่องหมาย ชี้แนะ ด้วยคำ โดยศึกษากับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 150 คน ผลปรากฏว่าค่าเฉลี่ย ของความเข้าใจในการอ่านหนังสือแบบเรียนที่เพิ่มเครื่องหมายชี้แนะด้วยคำ 4 ครั้ง มากกว่าค่าเฉลี่ย ของความเข้าใจในการอ่านหนังสือแบบเรียนที่ไม่เพิ่มคำชี้แนะ เพิ่มคำชี้แนะด้วยคำ 1 ครั้ง 2 ครั้ง และ 3 ครั้ง และ อลิศรา ตันธนสิน (2528: 31) ศึกษาเปรียบเทียบความ เข้าใจในการอ่านหนังสือแบบเรียนชั้นประถมศึกษาที่อาศัยเครื่องหมายชี้แนะด้วยตัวอักษรแบบต่าง ๆ

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 60 คน พบว่า หนังสือแบบเรียนที่แบ่งเป็นคอลัมน์และใช้เครื่องชี้นำด้วยตัวอักษรแบบตัวหนา อักษรแบบตัวเอน และตัวอักษรแบบตัวโตเน้นสาระสำคัญ ส่งผลต่อความเข้าใจในการอ่านไม่แตกต่างกัน

ด้วยเหตุที่การอ่านเป็นกระบวนการสื่อความหมายที่เราสามารถเสนอเนื้อหาได้ในสื่อการสอนประเภทตำรา และสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ แต่ปัจจุบันสื่อการสอนชนิดใหม่ที่ได้รับ ความสนใจกันเป็นอย่างมากคือ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction: CAI) คอมพิวเตอร์ช่วยสอนถูกนำมาใช้ในการสอนอ่าน โดยเฉพาะการฝึกฝนทักษะความเข้าใจในการอ่าน (Nyns 1988: 253; สุนันท์ สุกมลลันต์ 2528 อ้างถึงใน อารยา นิยมลอย 2531: 74) การนำคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมาใช้ในการเรียน การสอนทักษะทางภาษาเนื่องมาจากแนวคิดทางการศึกษา 3 ประการ (Chappelle and Jamieson 1986: 28)

1. การสอนแบบเอกัตบุคคล (individualization) เป็นการให้นักเรียนสามารถเรียนด้วยตนเอง ตามจังหวะความก้าวหน้าของตนเอง
2. การเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการเรียน (record keeping) ในการทำแบบฝึกหัดหรือทดสอบนั้น ครูสามารถเก็บคะแนนของนักเรียน เพื่อนำมาวิเคราะห์ว่านักเรียนเกิดการ เรียนรู้หรือไม่
3. การตัดสินคำตอบ (answer judging) ได้มีการค้นคว้าแล้วว่าเด็กจะมีการ เรียนรู้ดีขึ้น เมื่อเด็กตอบคำถามแล้วได้รับการแก้ไขหรือยืนยันคำตอบที่ถูกต้อง

บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer-Assisted Instruction Lesson) เป็นรูปแบบหนึ่งของบทเรียนแบบโปรแกรม (programmed instruction) ซึ่งใช้คอมพิวเตอร์เป็นตัวกลางแทนสิ่งพิมพ์หรือสื่อประเภทอื่น ๆ แต่มีศักยภาพเหนือกว่าบทเรียนแบบโปรแกรม ในรูปอื่น ๆ ทั้งหมด (ไพโรจน์ ตีรธนากุล 2529: 74) คือ การให้ผลย้อนกลับ (feedback) ได้อย่างรวดเร็ว (นิพนธ์ ศุขปริดี 2527: 6) ถึงแม้ว่าบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จะมีศักยภาพเหนือกว่าบทเรียนแบบโปรแกรมในรูปแบบอื่น ๆ แต่โครงสร้างและการพัฒนาบทเรียน จะมีขั้นตอนเช่นเดียวกัน กล่าวคือ (เตือน พรหมเมศ 2521: 14-15)

1. เป็นบทเรียนที่ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีครูสอนโดยตรง
2. ลำดับเนื้อหาไปตามขั้น โดยการแบ่งเป็นกรอบย่อย ๆ จากง่ายไปหายาก ให้ผู้เรียนสะสมความรู้จากกรอบแรก ๆ ไปจนถึงกรอบสุดท้าย

- 3. ตัวบทเรียนจะต้องเตรียมการไว้อย่างพร้อมเพรียง ทั้งจุดมุ่งหมาย กิจกรรม การเรียนการสอนและการวัดผล
- 4. การจัดการกระบวนการเรียน โดยการจัดลำดับประสบการณ์ที่จะนำไปสู่ความรู้ โดยอาศัยสิ่งเร้าและการตอบสนอง
- 5. ให้ผู้เรียนมีการตอบสนอง และรู้ผลการตอบสนองโดยการตรวจสอบด้วยตนเองได้

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนนั้นนอกจากจะเป็นการเสนอเนื้อหาโดยตรงแล้ว ยังเป็นการเรียนแบบปฏิสัมพันธ์ (interactive) ระหว่างผู้เรียนกับคอมพิวเตอร์อีกด้วย (วิระไทยพานิช 2526: 8) และในการสร้างเนื้อหาบทเรียนคอมพิวเตอร์ จะต้องเสนอเนื้อหาที่ดึงดูดความสนใจและความตั้งใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจอยากติดตามอยู่ตลอดเวลาด้วยการกระตุ้น (prompt) หรือการชี้แนะ (Alessi and Trollip 1985: 82) ซึ่งในการชี้แนะเพื่อนำเสนอสาระสำคัญอาศัยเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เช่น ขนาดของตัวอักษร การกลับสีพื้นและตัวอักษร การใช้ตัวพิมพ์สลับกัน การใช้ลูกศรและการล้อมกรอบ การใช้ความโดดเด่น และการกระพริบ (Alessi and Trollip 1985: 83-84; Bork, 1985: 165-166) เทคนิคการชี้แนะในสื่อสิ่งพิมพ์ที่สามารถนำมาใช้ได้ เช่น การขีดเส้นใต้ การใช้สี การใช้อักษรตัวหนา การใช้อักษรตัวเอน และการใช้อักษรตัวใหญ่ เป็นต้น (Osborne 1985: 303)

จากการวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคการชี้แนะที่มีผลต่อความเข้าใจในการอ่านในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนของ ฟอสเตอร์และโคลส์ (Foster and Coles 1977, quoted in Osborne 1985: 303-304) ได้ศึกษาข้อดีเกี่ยวกับการใช้เทคนิคการชี้แนะ พบว่าอักษรตัวหนาให้ผลต่อความเข้าใจในการอ่านดีกว่าอักษรตัวใหญ่ และสายทึบผิ ชลธาร (2531: 59) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างเทคนิคการชี้แนะในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนกับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าการชี้แนะสาระสำคัญแบบขีดเส้นใต้ จะให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงกว่าการชี้แนะสาระสำคัญแบบล้อมกรอบและแบบกระพริบ ตามลำดับ

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นตัวแปรที่สำคัญและเกี่ยวกับการเรียนภาษาก็คือ ความถนัดทางภาษา (language aptitude) เนื่องจากความถนัดทางภาษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของเชาว์ปัญญา ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งของความสำเร็จในการเรียนภาษา

นักจิตมิติ (psychometrician) เช่น เธอร์สโตน และ แครร์รอล (Thurstone and Carroll 1941: 279-307) มีความเห็นว่า ความถนัดทางภาษาประกอบด้วย 2 องค์ประกอบใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ วี แฟคเตอร์ (v-factor) หรือวากยสัมพันธ์ (verbal relation) และดับเบิลยู แฟคเตอร์ (w-factor) หรือความถนัดในการใช้คำ (word factor) วี แฟคเตอร์ ประกอบด้วยความถนัดในการเรียบเรียงถ้อยคำในประโยค ความเข้าใจความหมายของคำถามและการสื่อความหมายของภาษา ตลอดจนความสามารถในการใช้ความคิดตามตรรกวิทยา วี แฟคเตอร์ จัดอยู่ในแง่ของการรับภาษา (reception) ส่วนดับเบิลยู แฟคเตอร์ประกอบด้วยความคล่องแคล่วในการตอบ และความสามารถในการต่อหรือเชื่อมคำที่เหมาะสมเข้าด้วยกัน เช่น ความชำนาญในการใช้คำ ต่อเติมคำ การสลับตัวอักษรในคำเพื่อทำเป็นคำใหม่ ดับเบิลยู แฟคเตอร์ จัดอยู่ในแง่ของการใช้ภาษา (production) จะเห็นได้ว่าความถนัดทางภาษาล้วนสัมพันธ์กับความเข้าใจในการอ่าน เพราะประกอบด้วยองค์ประกอบที่เหมือนกันคือ การเรียบเรียงถ้อยคำและการใช้ถ้อยคำ

นอกจากความถนัดทางภาษาแล้ว เพศก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการอ่าน (นิกุล ประเสริฐศรี 2528: 197) จากการวิจัยของลินคอล์น (Lincoln 1960, quoted in Parsley 1963: 210-212) พบว่านักเรียนหญิงมีความสามารถในการอ่านสูงกว่านักเรียนชาย ส่วน ธนะรัชต์ ศิริสวัสดิ์ (2524: 27) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราเร็วในการอ่าน ความเข้าใจและสัมฤทธิ์ผลในการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนหญิงและนักเรียนชายมีความเข้าใจในการอ่านไม่แตกต่างกัน เพื่อไม่ให้เกิดความแตกต่างในระหว่างกลุ่มตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยจึงได้นำเพศเข้ามาเป็นตัวแปรควบคุมในการวิจัยครั้งนี้ด้วย

จะเห็นได้ว่าความถนัดทางภาษาและประเภทตัวอักษรซึ่งนำ ต่างก็เกี่ยวข้องกับ ความเข้าใจในการอ่าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาตัวแปรเหล่านี้ เพื่อดูว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางภาษากับประเภทตัวอักษรซึ่งนำต่อความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางภาษาและประเภทตัวอักษรชี้้นำที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักเรียนที่มีความถนัดทางภาษาต่างกัน เมื่อเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่มีประเภทตัวอักษรชี้นำต่างกัน จะมีความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษต่างกัน
2. นักเรียนที่มีความถนัดทางภาษาต่างกัน เมื่อเรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน จะมีความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษต่างกัน
3. นักเรียนที่เรียนบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน ที่มีประเภทตัวอักษรชี้นำต่างกัน จะมีความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ความถนัดทางภาษา วัดได้โดยการใช้แบบทดสอบวัดความถนัดทางภาษาของสถาบันภาษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งจะแบ่งความถนัดออกเป็น 3 ระดับคือ
 - 1.1 ความถนัดทางภาษาสูง
 - 1.2 ความถนัดทางภาษาปานกลาง
 - 1.3 ความถนัดทางภาษาต่ำ
2. ประเภทตัวอักษรชี้นำที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ตัวอักษร 3 แบบ คือ
 - 2.1 อักษรตัวหนา (bold letter)
 - 2.2 อักษรตัวเอน (italic letter)
 - 2.3 อักษรตัวใหญ่ (capital letter)
3. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นบทเรียนแบบโปรแกรมชนิดเส้นตรง
4. ความเข้าใจในการอ่าน วัดโดยให้กลุ่มตัวอย่างประชากรทำแบบทดสอบความเข้าใจในการอ่าน แบบเลือกตอบโดยทดสอบทันทีหลังการอ่านเรื่องแต่ละเรื่อง
5. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2531

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ความถนัดทางภาษา หมายถึงความสามารถทางเข้าใจปัญหาของมนุษย์ในการเรียนรู้กิจกรรมทางภาษา แต่ละคนจะมีความถนัดทางภาษาไม่เท่ากัน การวัดความถนัดทางภาษาวัดได้โดยใช้แบบทดสอบวัดความถนัดทางภาษาโดยเฉพาะ
2. ประเภทของตัวอักษรขึ้นนำ หมายถึงตัวอักษรที่เปลี่ยนไปจากตัวอักษรปกติที่ปรากฏในประโยค เป็นการให้ร่องรอยและเน้นสาระสำคัญให้ผู้เรียนเห็นได้อย่างชัดเจน
3. บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หมายถึงบทเรียนที่ถูกสร้างขึ้นด้วยคำสั่งภาษาคอมพิวเตอร์ภาษาใดภาษาหนึ่ง และบันทึกลงในแผ่นจานแม่เหล็ก (diskette) เพื่อให้ผู้เรียนนำไปศึกษาเนื้อหาใหม่ ทบทวนหรือทดสอบเนื้อหาที่ศึกษามาแล้วโดยผ่านทางจอภาพ (monitor) ลักษณะของบทเรียนจะเน้นการศึกษารายบุคคล และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและตัดสินใจ โดยการป้อนข้อมูลผ่านแป้นพิมพ์ (keyboard) (สุกรี รอดโพธิ์ทอง, สัมภาษณ์, 2531)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นการเสนอลักษณะตัวขึ้นนำด้วยตัวอักษร ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่เหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนมากที่สุด
2. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้ตัวขึ้นนำแบบอื่น ๆ ต่อไป ในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย